

Handläggare
Carina Gillgren
Telefon: 08-508 25 611

Till
Socialnämnden

Rapport om socialtjänstens kontakter med vuxna med missbruksproblem under oktober 2014

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner rapporten om socialtjänstens kontakter med vuxna med missbruksproblem under oktober 2014.
2. Ärendet överlämnas till stadsdelsnämnderna för kännedom.

Gillis Hammar
Förvaltningschef

Denise Melin
Avdelningschef

Sammanfattning

På uppdrag av socialnämnden genomför socialförvaltningen vartannat år en kartläggning av vuxna personer, 20 år och äldre, med missbruksproblematik som är aktuella inom stadens socialtjänst. Kartläggningen görs i oktober och avser personer aktuella under denna månad. I 2014 års kartläggning har 2460 personer med missbruks/beroendeproblematik varit aktuella vid stadsdelsförvaltningarna eller socialförvaltningens enhet för hemlösa under oktober månad på grund av ansökan, utredning eller biståndsbedömd insats inom socialtjänstens olika verksamhetsområden.

Bakgrund

Kartläggningen har genomförts vid stadsdelsförvaltningarna och socialförvaltningens enhet för hemlösa. Handläggare har besvarat en webbenkät för varje enskild aktuell person. Enkätsvaren har bearbetats av Enkätfabriken AB och rapporten har sammanställts vid strategiska enheten inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor.

Kartläggningen är en totalundersökning där syftet är att kartlägga samtliga personer med någon form av missbruksproblematik som är aktuella inom stadens socialtjänst under oktober 2014. Samtidigt är det vid tolkning av kartläggningens resultat viktigt att ta hänsyn till svårigheten att uppskatta omfattningen av aktuella personer med missbruksproblematik som inte räknats med vid denna inventering. Det är rimligt att anta att handläggare av olika anledningar kan ha missat att rapportera aktuella personer. Olika bedömningar av vilka personer som ingår i kartläggningens målgrupp kan också leda till en över- eller underrapportering.

Ärendet

I 2014 års kartläggning har 2460 personer med missbruks/beroendeproblematik varit aktuella inom stadens socialtjänst. Sedan den senaste kartläggningen gjordes 2012 har antalet aktuella personer med missbruks/beroendeproblematik minskat. Det är en trend som hållit i sig sedan början av 2000-talet. I 2002 års kartläggning var 3766 personer aktuella och i kartläggningarna 2004, 2006 och 2008 var 3567, 3523 respektive 3372 personer aktuella. År 2010 visade kartläggningen att 2977 personer var aktuella och 2012 var 2668 personer aktuella.

Anledningen till att antalet personer minskar kan vara flera. Att stadsdelsförvaltningarna i samarbetet med beroendevården i gemensamma lokala beroendemottagningar i vissa fall tar emot personer för rådgivning kan vara en anledning. Vid endast rådgivning registreras en person inte inom socialtjänsten.

En annan anledning till minskningen är att ärenden avslutas snabbare idag än tidigare. När det inte pågår utredning eller finns aktuella insatser ska personen avslutas. Att detta görs snabbare bör ses som en utveckling av arbetsmetoder som följer socialtjänstlagens intentioner.

Personer med missbruk/beroende kan via landstinget få behandlingsinsatser för sin problematik. Synen och tillgången på droger har förändrats över tid och nya grupper har tillkommit. Inom landstingets beroendevård finns ett ökat utbud av mottagningar som riktar sig till personer som inte traditionellt har/har haft kontakt med socialtjänsten. Även via vårdcentral kan samtal erbjudas för råd kring livsstil och hälsa där konsumtionsvanor ingår. Inom respektive förvaltning har dock antalet aktuella personer varierat genom åren. I jämförelse med 2012 års kartläggning visar stadsdelsförvaltningarna Kungsholmen, Norrmalm, Östermalm och Älvsjö på en ökning av antalet aktuella personer. Den största ökningen återfinns i Älvsjö där antalet personer fördubblats mellan 2012 och 2014. Inom övriga förvaltningar och enheten för hemlösa har antalet aktuella personer minskat sedan föregående kartläggning.

Andelen kvinnor utgör 26,5 procent och andelen män utgör 73 procent och fördelningen mellan könen är oförändrad sedan 2012 års mätning. I 2012 års kartläggning var antalet män 1952 och antalet kvinnor 683 mot 1796 respektive 651 år 2014.

Kvinnor med missbruks/beroendeproblematik är i större utsträckning än män utsatta för olika former av våld och det är vanligare att kvinnor lever i förhållanden där våld förekommer. Det är skillnader mellan mäns och kvinnors missbruk och beroende av alkohol och andra droger. Kvinnors söker i mindre utsträckning hjälp för sina alkoholproblem utan söker istället vård för somatiska och psykiatriska åkommor. Det kan medföra att kvinnor får hjälp senare än män. Eftersom kvinnor är i minoritet både i behandling och forskning har missbruksvården traditionellt varit manligt fokuserad. Vid vård och behandling av kvinnor och män finns det stora individuella skillnader att ta hänsyn till. Utsatthet för våld och andra trauman kan orsaka komplexa vårdbehov. Inte bara skillnader mellan könen bör beaktas utan stödinsatser och behandling utifrån individuella behov och förutsättningar ska erbjudas. I stadens planerade upphandling av missbruksvård ingår en kategori för enbart kvinnor med ett renodlat kvinnoperspektiv. Förvaltningen planerar att vidare se över och analysera behovet av insatser enbart för kvinnor.

Sett till antal personer i respektive åldersgrupp har en minskning skett i samtliga åldersgrupper utom gällande personer över 65 år där en ökning har skett. Unga mellan 20 till 24 år utgör sex procent av personerna i kartläggningen.

Gruppen äldre personer med missbruks/beroendeproblematik är större än tidigare och att gruppen blir äldre ställer ökade krav på boendeformer som möter gruppens behov. Socialförvaltningen kommer att stärka samverkan med äldreförvaltningen kring målgruppen.

Gruppen unga vuxna med missbruks/beroendeproblematik behöver särskilt identifieras och uppmärksammas. Samtidigt som antalet aktuella personer med missbruks/ beroendeproblematik minskar över staden ökar andelen personer som bedöms ha samtida påtagliga psykiska problem och personer med samtidigt missbruk och psykisk funktionsnedsättning, det vill säga personer med samsjuklighetsproblematik. En slutsats som kan dras är att den klientgrupp som återfinns inom socialtjänsten tenderar att vara tyngre och har svårare och mer omfattande stöd- och vårdbehov än tidigare.

Socialstyrelsens nationella riktlinjer för missbruks- och beroendevård kommer i slutlig version i april 2015. Staden fortsätter att arbeta med att införa evidensbaserade metoder. Staden utreder möjligheten att införa ACT-team (Assertive Community Treatment) för att kunna erbjuda ett sammansatt stöd utifrån den enskildes behov enligt case management-modellen. Både ACT-team och case management är evidensbaserade metoder. En inventering gjord i januari 2015 ligger till grund för det fortsatta arbetet med att se över möjligheterna att införa ACT-team inom staden i samverkan med öppenspsykiatri och beroendevård.

Kartläggningen visar att 22 procent av personerna är föräldrar till barn under 18 år och sex procent av personerna bor heltid eller deltid med eget eller egna barn. Utifrån handläggarnas kännedom bor en procent av personerna heltid eller deltid med någon annans barn. En stor andel av personerna som har minderåriga barn bor inte tillsammans med dem.

ASI (Addiction Severity Index) som används för kartläggning av livssituationen i samband med utredning avseende missbruk innehåller frågor kring familjesituation och förekomst av minderåriga barn. Barn till personer med missbruk/beroendeproblematik är särskilt utsatta och insatser till dessa barn behöver säkras. Barn- och föräldraperspektivet behöver fortsatt utvecklas i missbruks- och beroendevården. Det fortsatta utvecklingsarbetet består i att utveckla rutiner och samverkansformer inom verksamhetsområden i socialtjänsten som rör myndighetsutövning och insatser för vuxna och

utredningsenheter för barn och ungdomar för att kunna erbjuda adekvata stödformer.

Ett annat utvecklingsområde för att stärka barnperspektivet är att skapa gemensamma rutiner inom staden för föräldrar till minderåriga barn som omhändertas enligt LOB (Lagen om omhändertagande av berusade personer m.m.). Även gemensamma rutiner inom staden där föräldrar till minderåriga barn rapporteras för rattfylleribrott ska utvecklas.

Alkohol är fortsatt vanligaste preparat följt av cannabis och amfetamin. Den illegala användningen av subuxone (buprenorfin) bland personerna i kartläggningen ligger kvar på samma nivå som 2012. Den illegala användningen av metadon har ökat något sedan 2012. Antalet svar för användande av nätdroger är 33 personer vilket motsvarar en procent. I kategorin nätdroger ingår bland annat spice.

Drygt hälften av personerna i denna kartläggning räknas enligt Stockholms stads definition som hemlösa och 12 procent som akut hemlösa. Procentuellt har ingen förändring skett sedan 2012. Antalet personer har minskat från 318 till 296 personer vilket innebär 22 färre personer i akut hemlöshet 2014. Av de 296 personer som räknas som akut hemlösa bor 12 personer i husvagn/camping och 36 personer är uteliggare. Flertalet av personerna i kartläggningen har relativt långsiktiga boendeinsatser i form av stöd- och omvårdnadsboende och tränings- och försökslägenheter med mera.

Försörjningsstöd är fortsatt den vanligaste försörjningskällan för personerna i målgruppen och nära hälften, 46 procent, har haft försörjningsstöd det senaste halvåret före kartläggningen. Näst efter försörjningsstöd är ersättning genom socialförsäkringssystemet inklusive arbetslöshetsersättning vanligaste försörjningskällan. 11 procent har försörjt sig på lön av arbete. Andelen personer i kartläggningen som har kontakt med jobbtorg/ arbetsförmedling har ökat sedan 2012.

Personerna i kartläggningen har en mängd kontakter och insatser inom socialtjänstens olika verksamhetsområden. Utöver dessa är kontakterna med andra myndigheter, vårdgivare och frivilligorganisationer omfattande. Fler än tidigare bedöms ha ett fortsatt behov av insatser från socialtjänst, beroendevård och öppenspsykiatri. Kommunförbundet i Stockholms län (KSL) i samarbete med Stockholms stad, öppenspsykiatri och beroendevård

startade i slutet av 2014 en utbildningsatsning för medarbetare kring samordnad individuell plan (SIP) som fortsätter under 2015.

En fortsatt och utvecklad samverkan med brukar- och intresseorganisationer är nödvändig för att tillvarata kunskap och önskemål om insatser och vård som en del i stadens arbete med att utveckla arbetet för målgruppen.

Samtliga stadsdelsförvaltningar och enheten för hemlösa har lokala samråd där företrädare på ledningsnivå från socialtjänsten, beroendevården, psykiatriska öppenvården och i vissa fall primärvård, habilitering och kriminalvård deltar. Syftet är att parterna gemensamt ska stödja utvecklingen av det lokala arbetet utifrån intentionerna i den länsgemensamma policyn för att förebygga och behandla missbruk och beroende. Stockholms stad deltar även i regionalt samråd som leds av Kommunförbundet i Stockholms län (KSL).

Ärendets beredning

Detta tjänsteutlåtande har utarbetats inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor, strategiska enheten.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Socialförvaltningen föreslår att nämnden godkänner bifogade rapport om socialtjänstens kontakter med vuxna med missbruksproblem under oktober 2014.

Bilagor

1. Rapport om socialtjänstens kontakter med vuxna med missbruksproblem under oktober 2014.